

Om Idol 2004

Komplexitet och systemförståelse är svårt. Ofta får man nöja sig med att prata om övergripande skeenden och det är nästan alltid omöjligt att tala om vilken liten orsak som fick de stora effekterna. Alla har hört talas om fjärilen i Sydamerika som, med ett vingslag, orsakade orkan i Japan. Det kan säkert vara en bra bild av hur komplexitet och kaos fungerar. Problemet är alltså att vi ju aldrig vet vilken fjäril som orsakar vilket väder...

Någon gång ibland kan man ändå få syn på tydliga orsaker till tydliga effekter. Många av oss arbetar med mobbingproblematik, hårdnande attityder bland – och till – unga människor och ett socialt klimat som inte precis går mot någon växthuseffekt. De bakomliggande mekanismerna är många och svåra att förstå och påverka. Just nu har vi ett icke desto mindre ett uppenbart exempel på hur en liten, vid första påseendet nästan försumbar orsak kan få oerhörda verkningar. Det som i dag får mig riktigt full av adrenalin och otryckbara invektiv är TV-programmet IDOL 2004.

TV har ett genomslag som är helt utan motstycke någonsin i historien. Ett väl genomfört friidrottsår innebär att våra barn och ungdomar strömmar till friidrotten. Klädsel, musiksmak, språk och förhållningssätt påverkas mer av TV än av någon annan enskild faktor i vår samtid. Jag tillhör dem som applåderar detta. Fredsrörelsen, miljömedvetenhet, tolerans mot människor med annan bakgrund och annat språk är några exempel på företeelser som vi inte hade haft utan TV. Den ger oss en gemensam referensram och en gemensam plattform som är större och generösare än den som finns i det egna lokala livet.

Vi får naturligtvis också negativa impulser och bilder. Diskussionen om videovåld, förråat språk och elitistiska tendenser är viktig och måste föras vidare på alla plan. Det har hittills ändå varit tydligt vad som är vitt och vad som är svart. Bovarna är alltid grymmare än hjältarna – även i en film där hjälten skjuter ihjäl folk och bryter mot alla andra tänkbara budord. Referensramen är utvidgad och extrem men i allt väsentligt är det fortfarande den samma som den vi vill skall vara förhärskande i den riktiga världen.

IDOL 2004 innebär ett paradigmskifte i det avseendet. Nu är det plötsligt de minsta och yngsta som skall hånas och göras ner. De som inte har någon erfarenhet, de som fortfarande är barn i allt väsentligt, de som tror att de kan allt bara de försöker. Ungar och ungdomar som hittills mötts av den uppmuntrande och förstärkande omgivning som jag så förtvivlat gärna önskar att alla hade. Alldeles nya människor som provar sina vingar på det sätt vi alla gjort i början. De skall plötsligt drabbas av någon sorts ärlig uppriktighet vars enda syfte är att få tittare till en TV-kanal. En uppriktighet som dessutom sänds på bästa sändningstid till alla svenska hushåll.

Jag tvekar inte att påstå att programmet kommer att göra ett antal riktigt tydliga avtryck i vår utveckling de kommande 20 åren.

1. Det är, från och med nu, legitimt att ge barn och ungdomar riktigt dålig och nedsablande kritik offentligt under förutsättning att det man säger är sant och under förutsättning att den som tar emot kritiken är införstådd med att det kan komma att hända. Förstår inte TV-ledningen att när en tonåring går in i något sådant är hon så övertygad om hur bra hon är att hon inte kan fundera över konsekvenserna på ett ärligt sätt?

2. Det är, från och med nu, helt OK att utnyttja det fullständiga överläge som det innebär att vara 25 år äldre, professionell och i verbal toppklass för att ge kritiken ovan mer udd och större underhållningsvärde. Förstår inte TV-ledningen att vi behöver använda vårt överläge – i alla sammanhang – för att stärka, skydda och hjälpa de som är i underläge? Inte i första hand för de här ungdomarnas skull utan för att visa alla ungdomar att det är det man skall använda överläge till!

3. Det är, från och med nu, helt i sin ordning att använda enskilda individers allra svagaste ögonblick som argument för att locka fler tittare eller bara som muntration mellan andra TV-program. Förstår inte TV-ledningen att vi måste sluta betrakta andras lidande som underhållning? Det som händer en tonåring som sablas ner i TV är faktiskt på riktigt.

4. Det är, från och med nu, fullständigt anständigt att förgöra och förstöra hundratals unga människors drömmar om man genom det kan hitta en enda som är riktigt bra. Förstår inte TV-ledningen att priset för denna enda stjärna är fullständigt orimligt. Inte ens i krig talar man längre om ”kanonmat” – och det finns bra skäl till det. Vi har inte råd i någon bransch att förbruka människor genom någon form av gallringsprocesser.

Var och en som arbetar med barn och ungdomar eller som helt enkelt känner någon enda människa under 20 år måste förstå att detta är fullständigt åt fanders. Om det vore i sin ordning undrar man ju varför inte en skola skulle kunna använda samma metoder? Varför inte tillämpa dem i idrottsrörelsen? Varför kan inte jag få rekrytera människor till mitt företag på de här grunderna? Därför att, omsatta i verklighet med människor som vi känner och känner för, är de fullständigt oacceptabla.

Ifall vi, om tio år, har ännu hårdare utslagningsmekanismer, mer ätstörningar, fler flickor som skär sönder sina armar och allt färre människor som tycker att vi lever i en bra värld så kommer vi säkert att peka finger åt alla möjliga håll. Marknaden, politiken, globaliseringen eller ekonomismen. Oftast är det ansiktslösa och anonyma företeelser som inte kan skuldbeläggas och som vi inte förstår oss på. Till den listan är jag nu beredd att lägga ett namn. En person som just nu, i större utsträckning än någon annan individ, hjälper alla negativa spiraler på sin väg neråt. Den som är ansvarig utgivare på TV 4.

Jag brukar aldrig rikta några uppmaningar till våra nyhetsbrevsläsare. Min respekt för Ditt omdöme och Dina ståndpunkter är större än så. Den här gången gör jag ett undantag dock:

Använd de metoder Du har för att få TV4 att förstå att de är på fel spår. Maila dem, sluta titta, skriv på listor – inte vet jag...

Själv kommer jag från och med nu – och till dess programmet är ute ur programtablan – att sluta alla mina föredrag och allt jag skriver med orden:

...och för övrigt anser jag att IDOL 2004 är människofientligt, farligt för den framtid mina barn skall leva i och fullständigt ovärdigt ett samhälle som anser att människovärdet är okränkbart.